

3. Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку: матеріали III міжнародної наук. практ. конференції (10—11 жовтня 2008 р.) у 2-х частинах. Коцупатрий М.М. — Ч.2 — 2008. —158 с.

Ніколаєнко А.А., магістрант
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник — к.е.н., доцент Н.С. Золотарьова

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

У процесі господарської діяльності сільськогосподарські підприємства, виробляючи готову продукцію, реалізують її заготівельним організаціям, іншим покупцям і замовникам. Водночас мають місце розрахунки з фізичними особами при видачі готівки під звіт, по нестачах цінностей, одержаних позиках та ін. Несвоєчасне одержання грошових коштів за реалізовану продукцію, повернення невикористаних підзвітних сум тощо призводить до труднощів у веденні господарства.

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи виготовлену продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

З метою реалізації управлінської функції підприємства щодо дебіторської заборгованості потрібно визначитись з трактуванням її економічної сутності.

На сьогоднішній день між науковцями не має згоди щодо визначення сутності поняття «дебіторської заборгованості». Існують різні підходи щодо визначення сутності дебіторської заборгованості. Таких підходів шість.

За першого підходу, до дебіторської заборгованості відносять тільки грошові кошти до оплати. Таке визначення суті дебіторської заборгованості не досить повне, оскільки дебітори можуть заборгувати підприємству не тільки грошові кошти, а й інші активи. Цей підхід покладено в основу визначення поданого в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»:

Дебітори — це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів,

їх еквівалентів або інших активів. Дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним, але, не зважаючи на це, існують певні відмінності. У вітчизняній практиці дебіторську заборгованість ототожнюють із правом на повернення боргу, а в зарубіжній — з претензією на активи підприємства-покупця.

Відповідно на думку другої групи авторів дебіторська заборгованість визначається як борги. Вважаємо такий підхід є виправданим, оскільки слово «дебітор» походить від слова «дебет» (борг), проте і це визначення не в повній мірі відображає суть даного поняття.

В економічних словниках борг (зобов'язання) визначається як «грошова сума, що взята в позику на строк на певних умовах і підлягає поверненню». Відповідно боржником є особа, що зобов'язується повернути борг. З економічної точки зору трактування боргу наближене до визначення кредиту. Поняття «борг» є вужчим, ніж поняття «зобов'язання». В юридичній літературі поняття «зобов'язання» визначено так: у силу зобов'язання одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію, а саме: передати майно, виконану роботу, сплатити гроші та інше або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Щодо третього підходу, то відповідно до нього дебіторську заборгованість розуміють як вимоги щодо оплати, тобто боргові вимоги є еквівалентом боргу тієї особи, на яку покладається виконання обов'язку. Боргова вимога — це право кредитора вимагати виконання зобов'язання у натуральному або грошовому вигляді. Прихильником цього підходу є професор Г. Г. Кірейцев.

Відповідно до четвертого підходу під дебіторською заборгованістю розуміють права на повернення боргу. Прихильниками цього підходу були професори КНЕУ М.В. Кужельний та В. Г. Лінник.

За п'ятим підходом дебіторську заборгованість визначають як кошти у розрахунках.

Відповідно до шостого підходу дебіторську заборгованість визначають як вкладення в обігові кошти. Так вважає учений В. Ф. Палій.

Визначення суті дебіторської заборгованості відповідно до п'ятого і шостого підходу майже тотожні, і до того ж такий підхід повністю не розкриває сутності даного поняття, і дебіторська заборгованість за П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» відноситься не лише до складу оборотних, а й необоротних активів.

Цікавим є те, що у США дебіторська заборгованість має назву «рахунки до отримання», а дебіторами є «особи, які винні гроші за товари і послуги, вже одержані, але ще не оплачені ними».

Розглянувши наведені вище підходи, щодо визначення суті «дебіторської заборгованості», слід сказати про те, що найобгрунтованішим можна вважати другий підхід, які характеризували дебіторську заборгованість як борги. Тобто дебіторська заборгованість — це сума боргів юридичних і фізичних осіб підприємству. Особливістю є те, що дебіторська заборгованість є наслідком господарських операцій, що мали місце в минулому, але підлягають погашенню в майбутньому. Хоча, можливо, було б зрозумілішим таке визначення «дебіторської заборгованості — це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства».

Таким чином, економічна сутність дебіторської заборгованості визначається як вимога підприємства до своїх дебіторів (юридичних і фізичних осіб), щодо отримання заборгованості за простроченими платежами за відвантаженою продукцією, отримані роботи, надані послуги, які виникли в ході минулих подій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість»: Затверджені наказом Міністерства Фінансів України від 08.10.1999 р. № 237.
3. *Кужельний М.В. Лінник В.Г.* Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: КНЕУ, 2001.

Ногань Д.П., магістрант
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник — к.е.н., доцент Б.В. Мельничук

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ЗБУТ

Щодо удосконалення обліку витрат на збут, то можна сказати, що діюча модель обліку знижує аналітичність показника собівартості, ускладнює процес ціноутворення. Слід передбачити можливість відокремленого обліку прямих і непрямих витрат марке-